

Fältrapport – inventering av smålom och storlom i den planerade vindparken Trollugnsberget i Smedjebackens kommun, sommaren 2025

Richard Ottvall & David Erterius

2025-09-16

Ottvall

Denna fältrapport är framtagen av Ottvall Consulting AB på uppdrag av OX2 AB.

Författare är Fil dr Richard Ottvall & David Erterius.

Fältarbetet har utförts av Fil dr Richard Ottvall & David Erterius.

Kartmaterial: © USGS

Foto omslag: Smålom ruvande på ägg i häckningstjärn, juni 2025. Bild tagen med drönare på cirka 75 meters avstånd. Fotograf: Richard Ottvall

Ottvall Consulting AB
Mindpark
Bytaregatan 4D
222 21 Lund

Sammanfattning

Ottvall Consulting AB har under 2025 på uppdrag av OX2 AB undersökt förekomsten av smålom i och i närheten av den planerade vindparken Trollugnsberget. Arbetet ingår som en del i en tillståndsansökan för vindparken med syfte att studera smålommars eventuella flygvägar genom vindparken. Undersökningen har utförts genom egna inventeringar under fyra dagar i juni och juli 2025. I det fall det gjordes observationer av storlom vid inventeringen av smålom bokfördes dessa och följdes upp.

Vid inventeringen 2025 konstaterades två häckningsförsök av smålom mer än en kilometer utanför projektområdet, men dessa misslyckades. Smålom hade inga lyckosamma häckningar i eller i närheten av projektområdet under 2025, liksom under 2024, 2022 och 2021. Inga flygande smålommar registrerades vid inventering i slutet av juli 2025. Det saknas lämpliga häckningsvatten för arten i projektområdet och det är inte sannolikt att betydelsefulla flygvägar går genom projektområdet.

En lyckad häckning av storlom konstaterades i Stora Glad tjärnen i projektområdet. Denna häckning följdes upp i slutet av juli 2025 då en unge sågs och boplatsen lokaliserades. En vindkraftsfri zon som uppgår till en kilometer från strandlinjen rekommenderas kring Stora Glad tjärnen.

Inledning

OX2 AB har planer på att uppföra en vindpark i området Trollugnsberget, beläget i Smedjebackens kommun, Dalarnas län. Ottvall Consulting AB har, som del av arbetet med tillståndsansökan för vindparken, anlitats för att kartlägga fågelförekomsten i projektområdet och dess närområde.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har i en kompletteringsbegäran gjort bedömningen att frågan om smålommars flygvägar genom projektområdet inte varit tillräckligt utrett. Smålom häckar i fisktomma vatten och föräldrarna hämtar fisk till ungarna i vatten med bytesfisk. Under sommaren 2024 genomfördes inventering av de vatten som tidigare hyst häckande smålom. Inga häckningsförsök lyckades och det saknades därför smålomspår som kunde undersökas närmare vid flygning mellan häckningstjärnar och fiskevatten.

OX2 beslutade inför sommaren 2025 att beställa en upprepning av inventeringen som gjordes 2024 för att försöka insamla uppgifter om smålommens flygvägar i projektområdets närhet.

Sedan tidigare fanns detaljerad information om häckningar av smålom i området. Det saknades uppgifter om häckningsvatten i själva området för vindparken. Utanför vindparksområdet har smålom konstaterats häcka i några tjärnar, [REDACTED]. Tidigare studier under smålommens häckningsperiod har inte registrerat några flygvägar genom vindparken som avser flygningar mellan häckningstjärn och fiskevatten (Ottvall m.fl. 2023, Ottvall & Rydberg-Hedén 2024, Thelaus m.fl. 2025).

Metodik

För att kunna studera smålommens flygvägar krävs att det finns lyckosamma häckningar där föräldrar flyger mellan fiske- och häckningsvatten för att hämta fisk till ungar. Lommar inventeras i potentiella häckningsvatten enligt metodik som tagits fram av Projekt Lom, en arbetsgrupp inom Birdlife Sverige. För att kunna fastställa närvaron av ett stationärt eller häckande par på en lokal behövs i regel 2–3 besök under perioden maj-juli. I det aktuella projektområdet utfördes inventeringar av smålom under två besök i juni-juli 2025 med syftet att komplettera tidigare inventeringar. Det första besöket avsåg att fastställa häckningsförsök i form av adulta smålommar på plats eller till och med att ruvningen av ägg inletts. Vid det andra besöket skedde en uppföljning av de vatten som vid det första besöket visat sig var intressanta för häckning, för att se om det gett upphov till någon eller några ungar. Vid ett konstaterande av ungar görs sedan en kartläggning av föräldrarnas val av fiskevatten.

Urvalet av vatten som inventerades, totalt 19 stycken, gjordes utifrån tidigare erfarenheter av vilka som var möjliga för smålommars häckning (se figur 1, tabell 2). Det ska poängteras att flertalet av inventerade vatten saknade tidigare rapportering av häckning och att flertalet också är mindre sannolika som häckningsvatten för smålom. Urvalet ska därför betraktas som att fler vattenlokaler än vad som egentligen var nödvändigt att inventera ingick och besöktes minst en gång.

Fältarbetet utfördes i juni ensamt av Richard Ottvall samt i juli tillsammans med David Erterius.

Två olika typer av drönare användes för att underlätta inventeringen. Med drönare kunde vatten överblickas utan att störa eventuella smålommar. Det var dock inget vatten som enbart inventerades med drönare utan samtliga vatten besöktes också av inventerare.

Insats och väder

Inventeringen omfattade totalt fyra dagar. Inventeringsdatum, -tider och väder framgår av tabell 1.

Tabell 1. Inventeringsdatum, -tider och väderförutsättningar.

Datum	Tid	Molnighet/sikt/nederbörd	Vind	Temp, °C
2025-06-09	06:00–16:00	Sol, spridda moln	svag	+17
2025-06-10	09:00–12:30	Sol, spridda moln	svag	+14
2025-07-30	08:30–14:30 19:00–22:00	Mestadels halvklart, sol	svag	+20
2025-07-31	14:30–19:00	Lätt regn och låga moln, senare endast mulet	svag till måttlig	+20

Tabell 3. Observationer av smålom med id på inventerade vatten enligt karta i figur 1.

Datum	Lokal-id	Antal	Kommentar
2025-06-09	■	2	Bedömdes vara ett par som låg mitt i tjärnen
2025-06-09	■	1	Låg ensam mitt i tjärnen, inget bo kunde ses
2025-06-09	■	2	Ruvning pågick och båda föräldrarna sågs
2025-06-09	■	1	Ruvning pågick och en individ sågs på boet
2025-06-09	■	2	Ett par där hanen uppvaktade honan. De lämnade tjärnen tillsammans och flög mot ■

Figur 1. Utfallet av inventerade vatten avseende smålom i juni 2025.

Figur 2. [redacted], 31 juli 2025. Fotograf: Richard Ottvall.

Storlom

Vid inventeringen av smålom noterades den 9 juni ett par storlom med två små ungar i Stora Glad tjärnen (lokal nummer 18 i figur 1). Det fanns inte sedan tidigare någon rapporterad häckning av storlom på denna lokal under 2000-talet, även om fiskande individer observerades vid inventeringarna 2021 och 2022. En uppgift om häckning från 1997 fanns på Artportalen vid ett uttag av data som gjordes i början av september 2025.

Vid uppföljning av storlomshäckningen i Stora Glad tjärnen observerades en stor unge tillsammans med två adulta individer den 30 juli (figur 3 & 4). Ytterligare två adulta storlommor som bedömdes utgöra ett par sågs i närheten av det häckande paret en stund innan de lyfte och lämnade lokalen i riktning mot nordväst, troligen Saxen. Storlommarna sågs fiska i den centrala delen av Stora Glad tjärnen men boet som hade använts kunde lokaliseras från en så kallad *paddleboard* (SUP-bräda) den 31 juli. Boplatsen utgjordes av en liten vegetationsklädd ö i den södra delen av sjön. Bobalen sågs tydligt liksom de gångar eller stigar som uppkommit när storlommarna hasat sig till och från boet (figur 5 & 6). Även flera fjädrar som var typiska för storlom hittades.

I den norra delen av Stora Glad tjärnen är stranden stenig och saknar miljöer som lämpar sig som boplats för storlom.

På kvällen den 30 juli bevakades Stora Glad tjärnen av David Erterius samtidigt som Richard Ottvall spanade över den södra delen av sjön Saxen från en bra observationsplats på ett hygge alldeles söder om sjön. Bevakning ägde rum från klockan 19:15 till cirka 30 minuter efter solnedgången och inga

storlommar observerades flyga in till Stora Gladjärnen. I den södra delen av Saxen sågs en flock med åtta storlommar i sjön under hela observationsperioden.

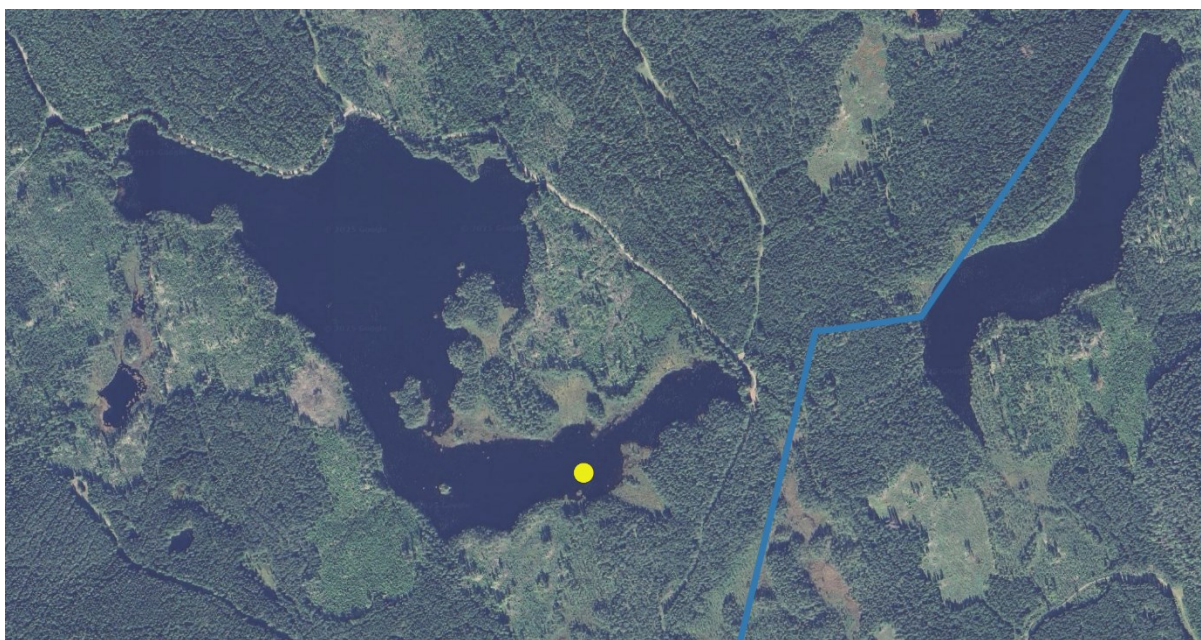
Figur 3. Storlomspär. Fotograf: David Erterius.

Figur 4. Ungen samt en av föräldrarna i det storlomspär som häckade i Stora Gladjärnen. Fotograf: David Erterius.

Figur 5. Boplatsen som användes av storlom i Stora Glad tjärnen, 31 juli 2025. Fotograf: Richard Ottvall.

Figur 6. Lokalisering av boplatsen som användes av storlom i Stora Glad tjärnen under 2025.

Slutsatser och rekommendationer

Inte vid något tillfälle under inventeringarna 2021, 2022, 2024 och nu 2025 har en lyckad häckning av smålom kunnat konstateras i eller i närheten av projektområde Trollugnsberget. [REDACTED]

[REDACTED]. Hänsynstagande har också gjorts vid placering av vindkraftverk för smålomsförekomsten [REDACTED], med minst en kilometers avstånd till verk från häckningstjärnens kant. Som redovisats i tidigare rapporter bedöms ingen ytterligare hänsyn behövas för smålom i området. Inventeringen 2025 bekräftar denna slutsats.

Häckningen av storlom i Stora Glad tjärnen medför att en översyn av vindkraftverkens lokalisering inom en kilometer från detta vatten rekommenderas. Kunskapen om hur vindkraftverk kan riskera att påverka storlom under häckningsperioden är fortfarande osäker. Projekt Lom rekommenderar en vindkraftsfri zon upp till en kilometer från strandlinjen av häckningsvatten för storlom, en rekommendation som även föreslås i Vindvals rapport 6740. För planerad vindpark Trollugnsberget rekommenderas en justering av antal vindkraftverk på så sätt att vindkraftverk 11, 12 och 14 stryks samt en anpassning av flyttmån för vindkraftverk 19 och 21 för att upprätthålla en vindkraftsfri zon upp till en kilometer från Stora Glad tjärnens strandlinje. Avseende störande anläggningsarbeten vid byggnation av vindkraftparken Trollugnsberget rekommenderas att dessa undviks inom 500 meter från Stora Glad tjärnens strandlinje under perioden 15 april-15 augusti om häckningsförsök till och med utgången av maj månad pågår. Eventuella transporter på befintliga vägar kring Stora Glad tjärnen i samband med arbeten på andra platser av vindkraftparken bedöms dock inte riskera att påverka storlommarnas möjligheter för häckning.

Med ovan nämnda skyddsåtgärder kring Stora Glad tjärnen är vår bedömning att risken för en negativ påverkan på storlom är obetydlig.

Bilder från fältarbetet (fotograf: David Erterius)

